

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфаңэхэм Теухуа Дунейнсо Джэпсалтэ

Дунейнсо кьэрал зэгухьэныгэм и зэхуэсу 1948 гэм дыгьэгъазэм и 10-м шылам кьыпцантатц 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмклэ.

Дунейнсо Кьэрал Зэгухьэныгэм (ДКБЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейнсо цыхугъэм кьыхпубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалтэр сытым шыгъун я нэгум пцлагъэтурэ мыбы кьыпцыхэнц цыху хуэфаңэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуаңц лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгуклэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу клуэңхэмн дунейнсомн клуэхуклэ нэхъри зыпцызужь амалхэр зыхуагъэңхьэнэурэ мы зэгухьэныгъэнхуэм хэт кьэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм пцлагъэт нэгъуэңц кьэралхэм я лъэпкъхэри кьызэңпубыдэу, дунейнсом и дэнэ пцыпн мы цыху хуэфаңэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ лъэңцу пцызрагъэклуэным, кьыпцантэным, пцэгъэзэңцэным хуңцэкъунхэу,

цыху хуэфаңэхэм теухуауэ жылагъуэхэмн лъэпкъхэмн я зэхуэдэ идеал пцанхъэхэр кьэзыгъэуэв мы дунейнсо джэпсалтэр.

1-нэ шычыгъуэ

Цыху псори пцхъэхунту, я пцыхьымрэ я хуэфаңэхэмрэклэ зэхуэдэу кьалтхур. Акьыдрэ зэхэңцыкI гъуазэрэ ялэңц, зыр зым зэкъуэң зэхэңцэ яку дэлъу зэхуңытын хуейхэңц.

2-нэ шычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хунтц мы джэпсалтэм хэт цыху хуэфаңэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ зыхуңгъэңхьэнэу, зыпцың расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрыпцытым, и бзэм, пфыгъ диным, политичнэ е нэгъуэңц епльыклэу нлэм, лъэпкъыу е цыху гуңу кьызыхэкIам, мылтъкуу нлэм, кьыпцалтхуа-кьыздалтхуам емылгытауэ зэхэгъэжыңнэу, хуэгъэклуэтэныгъэннэу.

Кьыпэмыпцлауэ, кьэрал пцхъэхунти, нэгъуэңцым и унафэ пцлэти, пцхъэхунтыжыныгъэ (автономие) зымын, нэгъуэңцу зы пцхъэхунтыныгъэ лъахъэ зытелгъи, сыт хуэдэрей кьэралым и цыхуу пцытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжыныгъэ хуаңц хъунукъым зыпцың кьэралым и политичнэ е юридическэ естемэ е дунейнсо кьэралхэм я зэхуакум пцлэ статусым кьыхэкIыу.

3-нэ шычыгъуэ

Псэуныр, пцхъэхунтыныр, шынагъуэңнагъэр хэти и хуэфаңэңц.

4-нэ шычыгъуэ

Хэти пцыллыу пльытэ е пцыллылэ пбгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ пцыклэуи пцыллыгъэр, пцылл пцэп-кьэңцэхуныр зымы хуэбдэ мыхъуну кьуэдыңц.

5-нэ шычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэллэ хъунукъым, залымыгъэклэ, цыхугъэм къемызэгъу е и нанэр зыгъэулыгъи хуэдэклэ удзеклэу, анхуэдэ тезыр теппгъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ дэнэ щыгъи цыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалгытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури къэрал хабзэм и пащхьэ щызэхуэдэщ икIи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыгъищэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхьэпэну хунтщ. зэхэгъэжыгъищэу, зэхуэдэу хуэфащэщ мы джэпсалгъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхунцIафэхэми, анхуэдэ IуэхунцIафэм сыт хуэдэуи тегъэгунхуэнми къыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ хабзэ нэхъыгъэ е къэрал хабзэм къыригъэ цыху хуэфащэхэр зыкытэ IуэхунцIафэ къыщыхъукIэ хунтыныгъэ зигъ хеягъэхэм зыхунгъэзэну, зыкыригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури лажьэ нмылэу яубыд, ягъэтыс е егъэзыгъэклэ нэгъуэщI щыгъэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхуми хунтыныгъэ илэщ и хуэфащэхэр, и хунтыныгъэхэр щабзыхукIэ икIи езым зы лажьэ къыщыгъэтралгъэклэ зыми фIэмылгъэ, зыми и унафэм илэмыт, нмытгъэ хеягъэ щхьэхунт псэхунтыр захуагъэклэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иргъэщыгъищэу хуенну.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажьэ/цIапхьэджагъэ зытралгъэ дэтхэнэ зы цыхури зпхунжыи зыхуэныкыуэи шынагъуэищхьэхэр зыщыгъуэтыну хеицIэгъу нахуэм и клэухыу, къэрал хабзэм тегъу ягъэкуанщэхункIэ хейуэ къалгытэр, мыхенфэ къраптыркъым.

2. Хэти ягъэкуанщэ хъунукъым, иицIэм щыгъуэ къэрал хабзэклэ е Дунейнсо хабзэклэ илэщхьэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэригъэ е иицIапхьэу къащыхъу зэригъэ илэщхьэклэ. Хэти илэщхьэджагъэ иицIам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралгъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыгъэ илэщхьэхэм щхьэусыгъуэищэу зыри къыххэзэрыхъ хъунукъым, и нанэм, и илэм къелысэ Хэти хунтыныгъэ илэщ мыщхуэдэ къыххэзэрыхъыныгъэхэм къэрал хабзэклэ зыкыщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ дэтхэнэ зы къэрал и щыналгъэм щхьэхунту щызеклэуэи, щыищэуи.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгъэ илэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым илэщхьэуи икIи илэщхьэхуэи иищэзэжыи.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц залымыгыэ/лей кыщцрахым и щхьэр нэгъуэнц кьэрал пригызыну, щхьэегъэзыныгыэ амалхэр зыхунгыэнцхьэнэну.

2. Ауэ нэжышэу политичнэу щымыт щлэнхьэджагъэхэм е Дунейшо кьэрал зэгухьам и мурад, и бзышхьэ кьемызэгъ лүэхушцлэфэхэм кыыхэкI дауэдашцэхэм щыгъуэ мы хунтыныгыэр зыхуэбгыэнцхьэнэ хьунукьым.

15-нэ шычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц зы кьэралым и цыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур щцыхуу щыт кьэралым щхьэусыгъуэншэу хэбгыэкI е нэгъуэнц кьэралым и цыхуу хьуну нлэ хунтыныгыэм хэбгыэн хьунукьым.

16-нэ шычыгъуэ

1. Зи ныбжь прикьуа дэтхэнэ зы цыхухьуми цыхубзми хунтыныгыэ нлэнц кызыыхэкIа лъэнкьым, зи цыхуу щыт кьэралым е дину шыгъым кыыхэкI нэрыуэгъу кыыхуэмыуу, хунту кышэнэу, дэкIуэнэу, унагъуэ нухуэнэу.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъыныгыэр (нэчыхьыр), зэрышэнэу-зэдэкIуэнухэм езым я щхьэхунтыныгыэ нэжрэ я фIэфIныгыэ икьурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэнкь псэукIэм и лъабжьэ нэхьыщхьэнц, жылэми кьэралми кьехьумэр.

17-нэ шычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц езым и унейуэ е нэгъуэнцхэр нлэхьэгъууэ мыткыу зригъэлэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхур щхьэусыгъуэншэу и мыткыу нэлэнцэ е лъымылэсыф щцфы хьунукьым.

18-нэ шычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гунсысэ, зэхашцэ икIи дин хунтыныгыэ нлэнц. Мы хунтыныгыэм кызыэнцлеубыдэр и закъуэу е гуну, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэлэрышцлэнхэр, и динкIэ щлэнхьэхэр нэрылбагъуу яригъэнцлэн, илгъэзэнцлэн хунтыныгыэри.

19-нэ шычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц зэрыхуейуэ гунсысэну, и гунсысэхэр кылуэтэну. Мы хунтыныгыэм хэти цыхур и гунсысэхэм кыыхэкIкIэ зыми кымыгыэгумэнцIыну, кьэралыгъуэ гьунанкьэхэм емылгытауэ щлэныгъэхэр, гунсысэхэр сыт хуэдэрей гьуэгукии кьэхутэн-кьэшцытэн, зылэрыгъэхьэн хунтыныгыэри.

20-нэ шычыгъуэ

1. Хэти хунтыныгыэ нлэнц Iэнэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ нухуэнэу, ухуа хасэм хыхьэнэу.

2. Хэти зы хасэ хыхьэнэу ебгыэз хьунукьым.

21-нэ шычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц занщIэу езым е хунту кыыхиха и лыкIуэхэм я IэкIэ кьэралым и зегъэкIуэн лүэхухэм хыхьэнэу, хэлэбэнэу.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц и кьэралым цыхубэм кьыхузэригыэнэц амалхэр зэхэгъэжышнэу, псом хуэдэу зыхунгыэщхьэнэу.

3. Хыкумэт лэнхьэтетныгыэм и лъабжыэр кьэралым и цыхубэм и флэнгуэныгыэрц. А флэнгуэныгыэр утыку кьохьэр цэху цыклэм тет хэхыныгыэ хунт захуэху е цыхухэм я флэнгуэныгыэхэр цхьэхунт-псэхунту кьызэрагыэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэнц цыклэхуэ, зи ныбжь прикьуа цыху псом и яхузэлухауэ, я лэлэтхэми зэхуэдэ гуащлэ ялэуэ, шалгъэ гъэнэхуаклэ кьытрагыэзэжхэмклэ.

22-нэ пычыгыуэ

Цыхубэ жылагъуэм зэрышщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфанцэ социалнэ кьэхъумэныгыэ. Кьэрал гуащлэ е кьэралыгыуэхэм я зэдэлэныкьуныгыэклэ икн дэтхэнэ зы кьэралым езым и гъэпсыклэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц и нанэрэ и цыхугъэрэклэ тышну зэрызнужыны экономикэ, социалнэ икн цлэнхабзэ лүэхуклэ зыхуэныкьуэну амалхэр прагыэгъуэтыну.

23-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц лэжбэну, и лүэхур хунту кьыхихыну, захуагыэклэ икн хуэфл амалхэмклэ лэжбэну икн лүэхуншагыэм кьыщахъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц зэхэгъэжышнэу зэхуэдэ лүэху нанцлэ зэхуэдэ лэжбанцлэ кьратыну.

3. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц езыри и унагыуэри цыхум хуэфанцэ псэуклэ нлэу зыгъэпсэун, цыхуейм деж зылгылэсыфыну социалнэ хъумэныгыэхэмклэ цлэгъэбыдауэ зы псэуклэ амал кьезытын зы лэжбанцлэ хуэфл кьылэрыхьэну.

4. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц езым и флагыэ нанцлэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхиншэну, анхуэдэ зэхэнам хыхьэну, хэтыну.

24-нэ пычыгыуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц зыгъэпсэхуэну, и нэгү зригыэужыныну, псом хуэмыдэу и лъэжыгыуэ шалгъэр цыху хуэфанцэ щанхъэм иту кьыхуагыэпсыну, шалгъэ гъэнэхуаклэ и лъэжбанцлэри кьратурэ гъэпсэхуаклэу дэклэну.

25-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхум хунтыныгыэ нлэнц езыри и унагыуэри узышнэн, тхьэгъуэ хуэфанцэ нлэу псэун нанцлэ шхыныгыуэ, фанцэ, унэ икн медицинскэ дэлэныкьуныгыэ игыуэтыну. Хэти хунтыныгыэ нлэнц, лүэхуншагыэ, сымаджагыэ, хукьуагыэ, лыгыуабагыэ, фызабагыэ, жьыгыэ икн езым нмылэнцлагъэ лүэхугъуэхэм кьыхэкл амалыншагыэ, тхьэмыщклагъэ кьылгысеу щыгмэ кьыщахъумэну, кьрагыэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хунтыныгыэ ялэнц хэхауэ кьыклэлышлышхуэ, кьыдэлэныкьунхуэ. Зэрыша зэл-зэфыз и бынун зэмыщхьэгъусэхэм кьалгъуаун щыррет, сабий псом и я зэхуэдэу, зэхэгъэжышнэу хуагыэщхьэнэр а зы социалнэ кьэхъумэныгыэ амалхэр.

26-нэ пычыгыуэ

1. Дэтхэнэ зы цыхур хунтц гъэсэныгыэ зэригыэгъуэтыну. Гъэсэныгыэр, нэхъ мащлэ дыдэу кьанщгэмэ икн лъабжыэ гъэсэныгыэр ахышэннэнц. Нэнцлэдзэ гъэсэныгыэр зумыгъэлэнклэ амал зымылэуэ

егъэзыгъуэщ. Техникэ икӀи ІэцӀагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэлухагъэнуц. ИщӀэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыищӀэу хэти хузэлухауэ щытын хуейиц езым и сэнауи (талант) елгытауэ.

2. Гъэсэныгъэр цыхум и цыхугъэм икӀыу зригъэужьыным хуэфӀыу гъэнауэ икӀи цыху хуэфанцэхэмрэ хунтыныгъэ нэхьыщхьэхэмрэ хуацӀ цыхьыр, лыгтэныгъэр игъэлъэщыным, цӀиӀгъэбыдэным хуэунэтӀауэ щытын хуейиц. Гъэсэныгъэм цыхухэр хуцӀиӀгъэкӀыу хуейиц расэ исоми, лъэиӀкӀ исоми, дин гуи исоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурыӀуэ, зэхуэфӀныгъэ, зэныбжыгъутыгъэ дэлыны икӀи мамырныгъэр кыиӀхъумэн пашцӀэ Дунейисо Къэрал Зэгухъэныгъэм пригъэкӀуэӀ лъэжыгъэм зригъэужыу щытын хуейиц.

3. СабнӀхэм прагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур кыиӀхъыныну хунтыр, исом япэрауэ и апэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хунтыныгъэ иӀэц цыхубэм и иӀэнхабзэ гъаиӀэм хунту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуиӀгъэиӀхъэиӀэну, иӀэныгъэ зыужыныгъэм хэтыну икӀи ар зыхуиӀгъэиӀхъэиӀэну.

2. Хэти хунтыныгъэ иӀэц езым кыиӀгъэиӀа иӀэныгъэ, жъабзэ (литература), гъуазджэ ІэцӀагъэхэм мылгыкуу, иӀцӀуэ, цыхыуэ кыиӀэкӀуэу хъуар кыиӀхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфанцэщ мы джэиӀсалъэм кыиӀщыхэц цыху хуэфанцэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ шагъэзэиӀцӀэфыну зы социалнэ икӀи дунейисо гъэиӀсыкӀэ системэ щыӀэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цыхугъэм хунту икӀи икӀыу зригъэужьыну амал къэзыт цыхубэ жылагъуэм и къэралми хуиӀцӀэжыиӀхъэ иӀцӀэрылгыхэр иӀэц.

2. Хэти и хуэфанцэхэр зыщыхуиӀгъэиӀхъэиӀкӀэ икӀи и хунтыныгъэхэр щызэрихъэкӀэ, нэгъуэиӀхэм я хуэфанцэхэмрэ я хунтыныгъэхэмрэ хуэгъэиӀжыи, абыхэм иӀыхь, лыгтэныгъэ кыиӀхуегъэиӀыи икӀи демократичэскэ жылагъуэм зэданцӀэ иӀэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэиӀсыкӀэр, щыӀэкӀэр егъэфӀэкӀуэным и амалхэр кыӀхъума хъуи пашцӀэ хэхауэ къэрал хабзэкӀэ гъэиӀхуа гъуаиӀкыӀэхэм енхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цыху хуэфанцэхэмрэ хунтыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэиӀхъэиӀэ, зепхъэ хъунукъым Дунейисо Къэрал Зэгухъам и гурылгы-гурыиӀцӀэхэмрэ и бзыиӀхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэиӀсалъэм кыиӀхуыбдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгыӀуэ хъунукъым мыбы кыиӀиӀуэтыкӀа хабзэ гъэувахэм щыцӀ гуэр иӀэтыну, нукуэну дэтхэнэ зы къэралн, гуи, нэрыбги хунтыныгъэ ирит хуэдэу.